

Units» (σσ. 555 εξ. θεματικός οδηγός για την πανεπιστημιακή διδασκαλία), μια επιλεκτική, πολύ σύντομη σχολιασμένη βιβλιογραφία (σ. 557), και το ευρετήριο (σσ. 558 εξ.).

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

JOEL SCHECHTER (ed.)

Popular Theatre. A Sourcebook,

London/New York, Routledge 2003, σελ. XV+279, 34 εικ., ISBN 0-415-25830-8.

Στο βιβλίο αυτό δεν πρόκειται για καλιδοσκόπιο από αισθητικά και θεατρικά μανιφέ-στα, αλλά για μελετήματα και περιγραφές από μορφές του λαϊκού θεάτρου. Για να μην δημιουργηθούν παρεξηγήσεις πρέπει να τονισθεί εισαγωγικά, πως δεν πρόκειται μόνο για παραδοσιακό λαϊκό θέατρο, σε αντιδιαστολή με το «μοντέρνο» (βλ. Β. Πούχνερ: *Θεωρία του λαϊκού θεάτρου. Κριτικές παρατηρήσεις στο γενετικό κώδικα της θεατρικής συμπεριφοράς του ανθρώπου*, Αθήνα 1985 [Λαογραφία, παράρτημα 9], σσ...), αλλά ούτε για λαϊκό θέατρο της υπαίθρου ή της επαρχίας, αλλά συνήθως μητροπολιτικών κέντρων ή και μη ευρωπαϊκών χωρών. Οπότε το popular δεν εκλαμβάνεται τόσο ως «λαϊκό» σε αντιδιαστολή με το «αστικό», έντεχνο ή άλλο επαγγελματικό θέατρο υψηλών αισθητικών προδιαγραφών, αλλά περισσότερο συγγενεύει με το «δημοφιλές», κατονομάζει δηλαδή μια θεατρική μορφή που είχε μεγάλη απήχηση, ευρύτερο κοινό και όπου η επικοινωνία ανάμεσα σε ηθοποιούς και θεατές ήταν πυκνή και απροβλημάτιστη, βασιζόταν σε κοινούς κώδικες τόσο της παραγωγής όσο και της πρόσληψης και σ' ένα κοινό αισθητικό πλαίσιο, όπως π. χ. στην περίπτωση του Καραγκιόζη (τέτοια ήταν και η ερμηνεία του «λαϊκού» θεάτρου στην *Ανθολογία της νεοελληνικής δραματολογίας*, όπου στο κεφάλαιο αυτό συμπεριλαμβάνονται το κωμειδύλλιο, το δραματικό ειδύλλιο, η επιθεώρηση, ο Φασουλής και ο Καραγκιόζης, ακόμα και ορισμένες μορφές διαλογικών δρωμένων, Β. Πούχνερ: *Ανθολογία της νεοελληνικής δραματολογίας*, τόμ. Βα, *Από την επανάσταση του 1821 στην Μικρασιατική Καταστροφή 1922*, Αθήνα, ΜΙΕΤ 2006, σσ. 341-440). Στην περίπτωση που μας απασχολεί εδώ τα κριτήρια «λαϊκό/δημοφιλές» είναι μικτά: πρέπει να προστεθεί και το «παραδοσιακό», όσο αφορά κυρίως το θέατρο της Άπω Ανατολής. Ο εκδότης αρέσκεται στο να ανακατάσει φίρδη μύθην τους πολιτισμούς ανά την υφήλιο, όπως συνηθίζεται στις performance studies, και να συμπαρουσιάζει ιστορικές και σύγχρονες μορφές, ευρωπαϊκές και μη σε μια σύνθεση που μοιάζει με collage.

Αξίζει πάντα να διαβάσει κανείς τη «ρεκλάμα» στο οπισθοφύλλο: πώς δηλαδή βλέπει ο συγγρ. ή ο εκδοτικός οίκος, που έχει τα δικαιώματα, το έργο του, αφαιρώντας βέβαια τη διαφημιστική μεγαλοστομία που υπογραμμίζει το νέο στοιχείο που φέρνει κάθε φορά το φως το βιβλίο. «Popular theatre forms introduced in this sourcebook include cabaret, circus, puppetry, vaudeville, Indian jatra, political satire, and physical comedy. These entertainment are highly visual, itinerant, and readily understood by audiences. *Popular Theatre: A Sourcebook* follows them around the world, from the *bunraku* puppetry of Japan to the masked *topeng* theatre of Bali to South African political satire, the San Francisco Mime Troupe's comic melodramas, and a 'Fun Palace' proposed for London». Βασικά πρόκειται για επαγγελμασιεύσεις διάφορων άρθρων, που ομαδοποιούνται εδώ, και παρουσιάζονται σε πέντε κεφάλαια με μικρή εισαγωγή του εκδότη. Η collection αυτή απευθύνεται σ' ένα ευρύτερο κοινό και αποβλέπει κυρίως σε εμπορική επιτυχία, μπορεί να χρησιμοποιηθεί όμως και στην

πανεπιστημιακή διδασκαλία. Ανάμεσα στους συγγρ. βρίσκονται και σοβαροί μελετητές, όπως ο Marvin Carlson, αλλά συχνά δίνεται ο λόγος και στους ίδιους τους δημιουργούς και συντελεστές. Τα περισσότερα άρθρα έχουν δημοσιευτεί στο *The Drama Review*.

Το πρώτο μέρος, «What is popular theatre?» ξεκινά με την εισαγωγή του εκδότη: «Back to the popular source: Introduction to Part I» (σ. 3 εξ.), συνεχίζει με άρθρο του B. McNamara, «The scenography of popular entertainment» (σ. 12 εξ., πρώτα στο *TDR* 18/1, 1974, σ. 16-24), που μας οδηγεί στο ιστορικό Λονδίνο, και το άρθρο του M. Carlson, «The golden age of the boulevard» (σ. 22 εξ., *TDR* 81/1, 1974, σ. 25-33), που παρουσιάζει το Παρίσι στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα. Το δεύτερο μέρος περνά στο κουνκλοθέατρο: Puppets from Bread and Puppet Theatre to Bunraku and Broadway. Αρχίζει με την Introduction του εκδότη (σ. 35 εξ.) και ακολουθούν: P. Schumann: «Bread and puppets» (σ. 40, *TDR* 12/2, 1968, σ. 35) και του ίδιου, «The Radicality of Puppet Theatre» (σ. 41 εξ., *TDR* 35/4, 1991, σ. 75-83): μιλάει ο ίδιος ο ιδρυτής του ιστορικού αυτού θεατρικού σχήματος. Τη συνέχεια κάνει ο R. Barthes: «On Bunraku» (σ. 49 εξ. μεταφρασμένο από την S. Mac Donald, *TDR* 145/3, 1971, σ. 76-79), η B. Hatley, «Wayang and Ludruk. Polarities in Java» (σ. 53 εξ., *TDR* 15/3, 1971, σ. 88-101) για το γνωστό θέατρο σιών και τις μετεξελιξίες του, R. Schechter: «Julie Taymor: From Jacques Lecoq to *The Lion King*: an interview» (σ. 64 εξ. *TDR* 43/3, 1999, σ. 36-55) για μια επιτυχημένη παράσταση στο Broadway το 1998 με κούκλες και μάσκες απ' όλο τον κόσμο.

Το έκτο και τελευταίο τμήμα αφιερώνεται στο Political Theater as Popular Entertainment. Μετά από την Introduction του J. Schechter (σ. 217 εξ.) ακολουθούν: F. Deák: «The AgitProp and Circus Plays of Vladimir Mayakovsky» (σ. 221 εξ., *TDR* 17/1, 1973, σ. 47-52), B. Bagby: «El Teatro Campesino: Interview with Louis Valdez» (σ. 226 εξ., *TDR* 11/4, 1967, σ. 71-79), L. Ballerini / G. Riso: «Dario Fo Explains» (σ. 234 εξ., *TDR* 22/1, 1978, σ. 33-48), μια συνέντευξη, A. J. Gunawardana: «Theatre as a Weapon. An interview with Utpal Dutt» (σ. 247 εξ., *TDR* 15/3, 1970, σ. 226-237), R. Jenkins: «Ridiculing Racism in South Africa» από το βιβλίο *Subversive Laughter*, New York 1994, σ. 86-92), Th. Shank: «Political Theatre as Popular Entertainment: The San Francisco Mime Troupe» (σ. 258 εξ., *TDR* 181, 1974, σ. 110-117), Aug. Boal: «Legislative Theatre» (σ. 266 εξ. από το ομώνυμο βιβλίο του, London 1998, σ. 19-20). Ακολουθεί ακόμα μια ενδεικτική βιβλιογραφία (σ. 269 εξ.) και ένα ευρετήριο (σ. 273 εξ.).

Αυτό είναι το easy way να φτιάξεις ένα βιβλίο για κάποιο θέμα με τη μέθοδο του cory-paste. Το τμήμα είναι η σύγχυση του αναγνώστη: δεν φτάνει η συγκέντρωση του πληροφοριακού υλικού, και μάταια προσπαθεί ο εκδότης να συνδέσει τα ασύνδετα. Πρόκειται για υλικό ετερογενές, που αντλείται βασικά από ένα και μόνο περιοδικό. Μερικά από τα άρθρα αυτά είναι και μικροσκοπικά κι έχουν απλώς πληροφοριακό χαρακτήρα ή υπηρετούν την (τότε) επικαιρότητα: τα περισσότερα άρθρα που αναπαράγονται εδώ είναι σεβαστής ηλικίας. Άλλα πάλι περιγράφουν απλώς παραστάσεις και παραγωγές, αναλώνονται σε συνεντεύξεις με τους ίδιους τους καλλιτέχνες και εν γένει έχουν περισσότερο δημοσιογραφικό χαρακτήρα. Στη «δημοκρατική» αυτή και ισοτιμη συγκέντρωση τόσων παραδειγμάτων από όλα τα μήκη και πλάτη της υφελίου ο ανύποπτος αναγνώστης χάνει τελικά κάθε προσανατολισμό και αφήνεται σε μια μεταμοντέρνα σύγχυση και αμηχανία. Άλλο ένα reader που παρουσιάζει μια «μακεδονική σαλάτα» κατά τη συνταγή back to the roots.